

TIT. III.

DE CUSTODIA ET EXHIBITIONE REORUM.

1. ULPIANUS, lib. 2, de Officio proconsulis.

De custodia reorum proconsul aestimare solet, utrum in carcerem recipienda sit persona, an militi tradenda, vel fidejussoribus committenda, vel etiam sibi. Hoc autem vel pro criminis, quod objicitur, qualitate, vel propter honorem, aut propter amplissimas facultates, vel pro innocencia personae, vel pro dignitate ejus, qui accusatur, facere solet.

2. PAPIANUS, lib. 4, de Adulteriis.

Si servus capitali crimine postuletur, lege publicorum cavetur, ut sistendum vel ab extero satisfato promittatur: quod si non defendatur, in vincula publica conjici jubeatur, ut ex vinculis causam dicat. — § 1. Solet itaque tractari, an postea domino permittendum sit, oblata satisfactione servum suum vinculis liberare? dubitationem auget edictum Domitiani, quo cautum est, abolitiones ex senatusconsulto factas ad huiusmodi servos non pertinere. Nam et lex ipsa prohibet eum absolvi, prius quam de eo judicetur. Sed haec interpretatio perdura, pernitium severa est in eo, cujus dominus absens fuit, vel quod per inopiam illo momento temporis satisfactionem implere non potuit. Neque enim pro indefenso derelictus recte dici potest, qui dominum praesentem non habuit: vel habuit paratum defendere, pauperem tamen: quod utique facilius admitti poterit, si non post longum temporis spatium hoc desideretur. — § 2. Qui exhibendi postulati sunt, propter aliam causam alterius criminis, quod ante admissum est, rei non recipiantur ex senatusconsulto. Quod in privatis quoque causis, et hominibus sub fidejussore factis observatur: nisi ex hoc temporalis actio in periculum cadat.

3. ULPIANUS, lib. 7, de Officio proconsulis.

Divus Pius ad epistolam Antiochensium graece rescripsit, non esse in vincula conjiciendum eum, qui fidejussores dare paratus est: nisi si tam grave scelus admisisse eum constet, ut neque fidejussoribus, neque militibus committi debeat: verum hanc ipsam carceris poenam ante supplicium sustinere.

4. Idem, lib. 9, de Officio proconsulis.

Si quis reum criminis pro quo satisdedit, non exhibuerit: poena pecuniaria plectitur; puto tamen, si dolo non exhibeat, etiam extra ordinem esse damnandum; sed si neque in cautione, neque in decreto praesidis certa quantitas comprehensa est, ac ne consuetudo ostenditur, quae certam formam habet: praeses de modo pecuniae, quae inferri oporteat, statuet.

5. VENULEIUS [SATURNINUS], lib. 2, de Judiciis publicis.

Si confessus fuerit reus, donec de eo pronunciaretur, in vincula publica conjiciendus est.

6. MARCIANUS, lib. 2, de Judiciis publicis.

Divus Hadrianus Julio Secundo ita rescripsit: Et alias rescriptum est, non esse utique epistolis eorum credendum, qui quasi damnatos ad praesidem remisissent. Idem de irenarchis praecipuum est: quia non omnes ex fide bona eogia scribere compertum est. — § 1. Sed et caput mandatorum exstat, quo D. Pius cum provincia Asiae praerat, sub edicto proposuit, ut irenarchae: cum apprehenderint latrones, interrogent eos de sociis et receptoribus, et interrogationes literis inclusas atque obsignatas ad cognitionem magistratus mittant. Igitur qui cum egiogio mittuntur, ex integro audiendi sunt, etsi per literas missi fuerint, vel etiam per irenarchas perducti. Sic et D. Pius, et alii principes rescripserunt, ut etiam de his qui requirendi adnotati sunt, non quasi pro damnatis, sed quasi re integra quaeratur, si quis erit qui eum arguat. Et ideo cum quis ἀναρχαίον, id est, questionem seu inquisitionem faceret, juberi oportet venire irenarchen, et quod scripserit, exequi: et si diligenter ac fideliter hoc fecerit, conlaudandum eum; si farum prudenter, non exquisitis argumentis, simpliciter denotare, irenarchen minus retulisse; sed si quid maligne interrogasse, aut non dicta retulisse pro dictis eum comperit, ut vindicet in exemplum, ne quid et aliud postea tale facere moliantur.

TIT. III. — 1. Lib. 9, C. 4. — 2. Lib. 9, C. 5. — 3. L. 25, § 1, supr. de SC. Silan. — 4. L. 16, infr. ad SC. Turpill. — 5. L. 2, C. h. t. — 6. L. 1, C. h. t. — 7. L. 15, § 2, infr. de numer. b. — 8. L. 1, C. de irenarch. — 9. L. 10, tit. 75. — 8. N. 17, c. 14. — 9. N. 13, c. 5. — 10. L. 4, § 5, § 6, infr. de

7. MACER, lib. 2, de Officio praesidis.

Solent praesides provinciarum, in quibus delictum est, scribere a collegas suos ubi factores [facinosi] agere dicuntur, et desiderare, ut cum prosecutoribus ad se remittantur: et id quoque quibusdam rescriptis declaratur.

8. PAULUS, lib. sing. de poenis Militum.

Carceri prepositus si pretio corruptus, sine vinculis agere custodiam, vel ferrum, venenumve in carcerem inferri passus est, officio iudicis puniendus est: si nescit, ob negligentiam removendus est officio.

9. VENULEIUS SATURNINUS, lib. 1, de Officio proconsulis.

De militibus ita servatur, ut ad eum remittantur, si quid deliquerint, sub quo militabunt: is autem, qui exercitum accipit, etiam jus animadvertendi in milites caligatos habet.

10. Idem, lib. 2, de Officio proconsulis.

Ne quis receptam custodiam sine causa demittat, mandatis ita cavetur, Si quos ex his, qui in civitatibus sunt, celeriter, et sine causa solutos a magistratibus cognoverit, vinciri jubebis, et his, qui solverint, multam dices: nam cum scierint sibi quoque molestiae futurum magistratus, si facile solverint victos non indifferenter de caetero facient.

11. CELSUS, lib. 57 Digestorum.

Non est dubium, quin, cujuscuque est provinciae homo qui ex custodia producitur, cognoscere debeat is, qui ei provinciae praest, in qua [provincia] agitur. — § 1. Illud a quibusdam observari solet, ut cum cognovit et constituit, remittat illum cum egiogio ad eum qui provinciae praest, unde is homo est; quod ex causa faciendum est.

12. CALLISTRATUS, lib. 5, de Cognitionibus.

Milites si amiserint custodiam, ipsi in periculum deducuntur; nam divus Hadrianus Statilio Secundo legato rescripsit, quotiens custodia militibus evaserit, exquiri oportere, utrum nimia negligentia militum evaserit, an casu; et utrum unus ex pluribus, an una plures: et ita deum afficiendos supplicio milites quibus custodia evaserit, si culpa eorum nimia deprehendatur: alioquin pro modo culpa in eos statuendum. Salvio quoque legato Aquitaniae idem princeps rescripsit: in eum qui custodiam dimisit, aut ita sciens habuit, ut possit custodia evadere, animadvertendum: si tamen per vinum aut desidiam custodis id evenerit, castigandum eum, et in deteriorem militiam dare: si vero fortuito amiserit, nihil in eum statuendum. — § 1. Si paganos evaserit custodia, idem puto exquirendum, quod circa militum personas explorandum retuli.

13. Idem, lib. 6, de Cognitionibus.

In eos, qui, cum recepti essent in carcerem, conspiraverint, ut ruptis vinculis et effracto carcere evadant, amplius quam causa, ex qua recepti sunt, reposcit, constituendum est: quamvis innocentes inveniatur ex eo crimine, propter quod impacti sunt in carcerem, tamen puniendi sunt. Eos vero, qui conspirationem eorum detexerint, relevandos.

14. HERENNIUS MODESTINUS, lib. 4, de Poenis.

Non est facile tyroni custodia credenda: nam ea prodita, is culpe reus est, qui eam ei commisit. — § 1. Nec uni, sed duobus custodia committenda est. — § 2. Qui si negligentia amiserint, pro modo culpa vel castigantur, vel militiam mutant. Quod si levis persona custodiae fuit, castigati restituuntur. Nam si miseratione custodiam quis miserit, militiam mutat: fraudulenter autem si fuerit versatus in dimittenda custodia, vel capite punitur, vel in extremum gradum militiae datur. Interdum venia datur: nam cum custodia cum altero custode simul fugisset, alteri venia data est. — § 3. Sed si se custodia interfecerit vel praecipitaverit: militi culpa adscribitur, id est, castigabitur. — § 4. Quod si ipse custos custodiam interfecerit, homicidii reus est. — § 5. Ergo si casu custodia defuncta dicatur, testationibus id probandum est: et sic venia dabitur. — § 6. Solet praeterea amissa custodia, si tamen interit eam adprehendi, tempus causa cognita militi dari ad eam requirendam, applicito ei alio milite. — § 7. Quod si fugitivum domino reddendum prodiderit: si facultates habeat, domino pretium reddere juberi, Saturninus probat.

re militi: L. ult. supr. tit. prox. — 11. L. 7, § pen. et ult. supr. de accusat. — L. 5, supr. de offic. praesid. — 12. L. 14, § 1, infr. h. t. — 13. L. 1, in pr. supr. de effractor. — L. 38, § 1, infr. de poen. — L. 15, § 3, infr. de re milit. — 14. L. 12, in fin. pr. supr. h. t. — 15. L. 12, in pr.

TIT. IV.

AD LEGEM JULIAM MAJESTATIS.

1. ULPIANUS, lib. 7, de Officio proconsulis.

Proximum sacrilegium crimen est, quod majestatis dicitur. — § 1. Majestatis autem crimen illud est, quod adversus populum romanum, vel adversus securitatem ejus committitur; quo tenetur is cujus opera dolo malo consilium initum erit, quo obsides injussu principis interciderent; quo armati homines cum telis lapidibus in urbe sint, convenienter adversus rempublicam; locave occupentur, vel templa; quove coetus conventusve fiat, homines ad seditionem convocentur: cujusve opera, consilio, dolo malo consilium initum erit, quo quis magistratus populi romani, quive imperium potestatemve habet, occidatur; quove quis contra rempublicam arma ferat: quique hostibus populi romani nuntium literasve miserit, signumve dederit, feceritve dolo malo quoque populi romani consilio juberetur adversus rempublicam: quive milites sollicitaverit, concitaveritve, quo seditio tumultusve adversus rempublicam fiat.

2. Idem, lib. 8 Disputationum.

Quive de provincia, cum ei successum esset, non discessit: aut qui exercitum deseruit, vel privatus ad hostes per fugit: quive sciens falsum conscripsit, vel recitaverit in tabulis publicis; nam et hoc capite primo lege majestatis enumeratur.

3. MARCELLUS, lib. 14 Institutionum.

Lex 12 tabularum jubet, eum qui hostem concitaverit, quive civem hosti tradiderit, capite puniri. Lex autem Julia majestatis praecipit eum, qui majestatem publicam laeserit, teneri: qualis est ille, qui in bellis cesserit, aut arcem tenuerit, aut castra concesserit. Eadem lege tenetur, et qui injussu principis bellum gesserit, delectumve habuerit, exercitum comparaverit: quive, cum ei in provincia successum esset, exercitum successoris non tradidit: quive imperium, exercitumve populi romani deseruerit: quive privatus pro potestate magistrature quid sciens dolo malo gesserit: quive quid corum, quae supra scripta sunt, facere curaverit.

4. SCEVOLA, lib. 4 Regularum.

Cujusque dolo malo iurejurando quis adactus est, quo adversus rempublicam faciat: cujusve dolo malo exercitus populi romani in insidiis ductus, hostibusve proditus erit: factumve dolo malo cujus dicitur, quo minus hostes in potestate populi romani veniant: cujusve opera dolo malo hostes populi romani commeatu, armis, telis, equis, pecunia, aliave qua re adjuvi erunt; utve ex amicis hostes populi romani fiant: cujusve dolo malo factum erit, quo rex externa nationis populo romano minus obtemperet: cujusve opera dolo malo factum erit, quo magis obsides, pecunia, jumenta hostibus populi romani dentur adversus rempublicam. Item, qui confessum in iudicio reum, et propter hoc in vincula conjunctum emisit. — § 1. Hoc crimine liberatus est a senatu, qui status imperatoris reprobatus conflaverit.

5. MARCIANUS, lib. 5 Regularum.

Non contrahit crimen majestatis, qui status Caesaris vetustate corruptas reficit. — § 1. Nec qui lapide jactato incerto, fortuito statuam attigerit, crimen majestatis commisit: et ita Severus et Antoninus Juliano Cassiano rescripserunt. — § 2. Idem Pontio rescripserunt, non videri contra majestatem fieri ob imagines Caesaris, nondum consecratas, venditas.

6. VENULEIUS [SATURNINUS], lib. 2, de Judiciis publicis.

Qui status aut imagines imperatoris jam consecratas conflaverint, aliudve quid simile admisserint, lege Julia majestatis tenentur.

7. MODESTINUS, lib. 12 Pandectarum.

Famosi, qui jus accusandi non habent, sine ulla dubitatione admittuntur ad hanc accusationem. — § 1. Sed et milites, qui causas alias defendere non possunt: nam qui pro pace excubant, magis magisque ad hanc accusationem admittendi sunt. — § 2. Servi quoque deferentes audiuntur, et quidem dominos suos, et liberti patronos. — § 3. Hoc tamen crimen a iudicibus non in occasionem ob principalis majestatis venerationem habendum est, sed in veritate: nam et personam spectandam esse, an potuerit facere, et an ante quid fecerit, et an cogitaverit.

TIT. IV. — 1. Lib. 9, C. 8; § 3, Inst. de publ. judic. — 2. L. 2, supr. de collegiis. — 3. L. 1, l. 2, C. de seditione. — 4. Adde L. 5, in pr. C. h. t. — 5. L. 4, infr. eod. — 6. L. 38, § 1, infr. de poenis. — 7. L. 6, § 4, infr. de re milit. — 8. L. 5, in fin. infr. h. t.; L. un. § 1, C. ut omnes iudices. — 9. L. 5, infr. h. t. — 10. L. 2, supr. eod. — 11. Adde L. 1, l. 2, C. que res exportari; N. Leon. 63. — 12. L. 6, supr. de custodia. — 13. Fac. L. 7, supr. de sepulchro viol. — 14. Fac. L. 4, supr. de injur. — 15. L. 4, l. 8, supr. de accusat. — 16. L. 50, in fin. C. qui accusare; L. ult. § 1, C. h. t. l. 35, supr. de judicis. — 17. Adde N. 115, c. 3, § 3. —

et an sanae mentis fuerit; nec livorem linguae ad poenam facile trahendum est: quamquam enim temerarii digni poena sint, tamen ut insanis illis parcendum est, si non tale sit delictum, quod vel ex scriptura legis descendit, vel ad exemplum legis vindicandum est. — § 4. Crimen majestatis facto, vel violatis status, vel imaginibus, maxime exacerbat in milites.

8. PAPIANUS, lib. 15 Responsorum.

In questionibus laese majestatis etiam mulieres audiuntur: conjurationem denique Sergii Catilinae [Julia] mulier detexit, et Marcum Tullium consullem iudicium ejus instruxit.

9. HERMOGENIANUS, lib. 5 juris Epitomarum.

Forum, qui majestatis crimine damnati sunt, libertorum bona liberis damnatorum conservari divus Severus decrevit: et tunc demum fisco vindicari, si nemo damnati libertorum existat.

10. Idem, lib. 6 juris Epitomarum.

Majestatis crimine accusari potest, cujus ope, consilio, dolo malo provincia, vel civitas hostibus prodita est.

11. ULPIANUS, lib. 8 Disputationum.

Is, qui in reatu decedit, integri status decedit; extinguitur enim crimen mortalitate: nisi forte quis majestatis reus fuit; nam hoc crimine, nisi a successoribus purgetur, hereditas fisco vindicatur. Plane non quisquis legis Juliae majestatis reus est, in eadem conditione est, sed qui perditionis reus est, hostili animo adversus rempublicam vel principem animatus: caeterum si quis ex alia causa legis Juliae majestatis reus sit, morte crimine liberatur.

TIT. V.

AD LEGEM JULIAM DE ADULTERIIS COERCENDIS.

1. ULPIANUS, lib. 4, de Adulteriis.

Haec lex lata est a divo Augusto.

2. Idem, lib. 8 Disputationum.

Ex lege Julia servatur, ut cui necesse est ab adultero incipere, quia mulier ante denunciationem nupsit, non alias ad mulierem possit venire, nisi reum peregerit: peregerisse autem non alias quis videtur, nisi et condemnaverit. — § 1. Marito jure mariti accusanti illa praescriptio objicitur, Si legem prodidisse dicatur ob hoc, quod adgressus accusationem adulterii destitit. — § 2. Lenocinii quidem crimen lege Julia de adulteris praescriptum est: cum sit in eum maritum poena statuta, qui de adulterio uxoris suae quid ceperit; item in eum, qui in adulterio deprehensam retinuerit. — § 3. Caeterum qui patitur uxorem suam delinquere, matrimoniumque suum contemnit, quique contaminationi non indignatur, poena adulterum non infligitur. — § 4. Qui hoc dicit, lenocinio mariti se fecisse, relevare quidem vult crimen suum, sed non est hujusmodi compensatio admissa: ideo si maritum velit reus adulterii lenocinii reum facere, semel delatus non audietur. — § 5. Si publico iudicio maritus uxorem ream faciat, an lenocinii allegatio repellat maritum ab accusatione? et putem non repellere: lenocinium igitur mariti ipsum onerat, non mulierem excusat. — § 6. Unde quaeri potest, an is, qui de adulterio cognoscit, statuere in maritum ob lenocinium possit? Et puto posse. Nam Claudius Gorgus vir clarissimus uxorem accusans, cum detectus est, uxorem in adulterio deprehensam retinuisse, et sine accusatore lenocinium damnatus est a divo Severo. — § 7. Extraneus autem nequam lenocinium objiciens, posteaquam reus factus est, se relevabit, nec maritum poenae subiciet. — § 8. Si simul ad accusationem veniant maritus et pater mulieris, quem praeferrere oporteat, quaeritur? Et magis est, ut maritus praeferratur: nam et propensiore ira, et majore dolore execrationum cum accusationem credendum est: in tantum, ut etsi pater praevenerit, et libellos inscriptionum deposuerit, marito non negligente, nec retardante, sed accusationem parante, et probationibus insituyente, atque muniente, ut facilius iudicantibus de adulterio probetur, idem erit dicendum. — § 9. Sed et quotiens alii, qui post maritum et patrem accusare possunt, ad accusandum prosiliunt, lege expressum est, ut is, cujus de ea re notio est, de justo accusatore constituat.

17. L. un. C. si quis imperatori maledixerit. — 18. L. 6, supr. h. t. — 19. L. 4, supr. de jure patron. — immo vide L. 1, in fin. C. de bonis liberti; L. 5, § 1, C. h. t. — 20. L. 6, supr. de publ. judic. et tit. C. si reus, vel accusator. — 21. L. pen. et ult. C. h. t. — 22. L. 1, C. de accusat. — 23. L. 1, C. de accusat. — 24. L. 1, C. de accusat. — 25. L. 1, C. de accusat. — 26. L. 1, C. de accusat. — 27. L. 1, C. de accusat. — 28. L. 1, C. de accusat. — 29. L. 1, C. de accusat. — 30. L. 1, C. de accusat. — 31. L. 1, C. de accusat. — 32. L. 1, C. de accusat. — 33. L. 1, C. de accusat. — 34. L. 1, C. de accusat. — 35. L. 1, C. de accusat. — 36. L. 1, C. de accusat. — 37. L. 1, C. de accusat. — 38. L. 1, C. de accusat. — 39. L. 1, C. de accusat. — 40. L. 1, C. de accusat. — 41. L. 1, C. de accusat. — 42. L. 1, C. de accusat. — 43. L. 1, C. de accusat. — 44. L. 1, C. de accusat. — 45. L. 1, C. de accusat. — 46. L. 1, C. de accusat. — 47. L. 1, C. de accusat. — 48. L. 1, C. de accusat. — 49. L. 1, C. de accusat. — 50. L. 1, C. de accusat. — 51. L. 1, C. de accusat. — 52. L. 1, C. de accusat. — 53. L. 1, C. de accusat. — 54. L. 1, C. de accusat. — 55. L. 1, C. de accusat. — 56. L. 1, C. de accusat. — 57. L. 1, C. de accusat. — 58. L. 1, C. de accusat. — 59. L. 1, C. de accusat. — 60. L. 1, C. de accusat. — 61. L. 1, C. de accusat. — 62. L. 1, C. de accusat. — 63. L. 1, C. de accusat. — 64. L. 1, C. de accusat. — 65. L. 1, C. de accusat. — 66. L. 1, C. de accusat. — 67. L. 1, C. de accusat. — 68. L. 1, C. de accusat. — 69. L. 1, C. de accusat. — 70. L. 1, C. de accusat. — 71. L. 1, C. de accusat. — 72. L. 1, C. de accusat. — 73. L. 1, C. de accusat. — 74. L. 1, C. de accusat. — 75. L. 1, C. de accusat. — 76. L. 1, C. de accusat. — 77. L. 1, C. de accusat. — 78. L. 1, C. de accusat. — 79. L. 1, C. de accusat. — 80. L. 1, C. de accusat. — 81. L. 1, C. de accusat. — 82. L. 1, C. de accusat. — 83. L. 1, C. de accusat. — 84. L. 1, C. de accusat. — 85. L. 1, C. de accusat. — 86. L. 1, C. de accusat. — 87. L. 1, C. de accusat. — 88. L. 1, C. de accusat. — 89. L. 1, C. de accusat. — 90. L. 1, C. de accusat. — 91. L. 1, C. de accusat. — 92. L. 1, C. de accusat. — 93. L. 1, C. de accusat. — 94. L. 1, C. de accusat. — 95. L. 1, C. de accusat. — 96. L. 1, C. de accusat. — 97. L. 1, C. de accusat. — 98. L. 1, C. de accusat. — 99. L. 1, C. de accusat. — 100. L. 1, C. de accusat.